SVOBODA

СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

VOL. XCV. No. 51. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MARCH 17, 1988 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 17-го БЕРЕЗНЯ 1988 Ч. 51. РІК XCV.

Пам'ятайте про Україну!

В УКРАЇНІ ПОСТАЮТЬ НОВІ ТОВАРИСТВА КУЛЬТУРИ

Львів. — Створення „Українського Культурологічного Клюбу" (УКК), що постав літом 1987 року в Києві, знайшло наслідників в Західній Україні.

Як стало тепер відомо, восени минулого року створено у Львові „Товариство Лева", що відповідно до УКК в Києві поставило собі за завдання плекати українську культуру, досліджувати маловідомі її сторінки та стежити за літературними процесами.

„Товариство Лева" було організоване з ініціятиви молодого україніста Коника, який і керує працею товариства. Сам Коник був студентом Київського університету, однак, з незалежних від нього причин, не мав змоги закінчити студії.

20-го грудня минулого року товариство зорганізувало вечір присвячений Василеві Симоненкові. На вечорі була прочитана доповідь про поетичну творчість Симоненка, були деклямації його віршів і співи. Молодий бандурист Остап Стахів на бандурі виконував українські історичні думи, а також композиції на слова віршів В. Симоненка. Вечір закінчено піснею „Лебеді материнства", на слова відомого Симоненкового вірша.

Після вшанування поета розгорнулася дискусія, в якій учасники обговорювали також напади офіційної совєтської преси на редакторів „Українського Вісника". Як відомо, протягом останніх трьох місяців минулого року в підсовєтській пресі і телебаченні появлялися погромницькі статті та передачі скеровані проти Українського Культурнологічного Клюбу та проти редакторів „Українського Вісника".

Відомо також, що на самих нападах у пресі не закінчено, а були також погрози проти членів редколегії „Вісника", а Михайла Осадчого побито в його помешканні у Львові.

У дискусії на вечорі, що був організований „Товариством Лева", брали також участь деякі члени редколегії „Українського Вісника" і відверто відкинули всі напади совєтської преси на орган незалежної думки в Україні.

Проголошено конкурс на монографію про Володимира Великого

Кент, Огайо. — З нагоди відзначення Тисячоліття офіційного прийняття християнства в Україні, Наукова Рада при СКВУ проголошує конкурс на монографію про князя Володимира Великого. Цей конкурс проголошено за повною моральною і матеріяльною допомогою Президії Секретаріяту СКВУ. Усі наукові установи, які є членами Наукової Ради отримали в цій справі відповідне повідомлення.

Опрацювання і видання обширної наукової студії про життя і діяльність князя Володимира Великого заповнить велику прогалину в історичній літературі і причиниться до тривалого відзначення Тисячоліття хрищення наших предків у київській державі Володимира Великого. Жюрі конкурсу складається з таких істориків, дійсних членів НТШ, УВАН і УІТ: голова — д-р Марко Антонович, редактор „Українського Історика", члени — д-р Олександер Баран, колишній голова УВАН в Канаді, д-р Любомир Винар, голова Наукової Ради СКВУ і УІТ.

Конкурсова праця може бути написана українською або англійською мовами. Об'єм монографії не менше, як 100 машинописних сторінок, не включаючи бібліографії. Нагорода за працю — 1,000 дол. Монографія буде друкуватися під фірмою наукової установи, яка є членом Наукової Ради. Праці слід надсилти в трьох машинописних примірниках до 31-го серпня 1988 року на адресу Наукової Ради СКВУ: Ukrainian Scholarly Council (SKVU), P.O. Box 312, Kent, Ohio, 44240.

Конкурсові примірники праці слід надсилати порученою поштою.

У Польщі почав появлятись новий український журнал

Варшава, Польща. — У Польщі появилося перше число нового незалежного українського видання „Свічадо".

У редакційній статті подано, що журнал видає група молодих українців, яких з'єднує християнська традиція і які цього року відзначатимуть Тисячоліття Християнства. Поява нового незалежного журналу є ознакою, що ситуація української спільноти у Польщі стала сприйнятливішою для незележної діяльности.

Ідея видавання журналу — пояснюється в редакційній статті — є результатом довгої дискусії української молоді та студентів в Люблині, які бачили потребу для з'єднуючої сили для люблинських парафіян. Редактори вважають Католицьку Церкву міцним фактором, що впливає на життя людини і тому треба скеровувати молодь у правильний напрям.

У журналі є стаття, що розглядає події пов'язані з „Акцією Висла", — насильницьке переселення 200,000 українців 1947 року. Тоді ж польська влада відмовила українцям право відправляти Богослуження рідною мовою. Щойно 1957 року створено 10-греко-католицьких станиць, підпорядкованих польському примасові. У статті уболівається, що й досі Українську Церкву в Польщі не очолює український єпископ.

У Ню Йорку доповідатиме учасниця антисандиністського руху

Ню Йорк. — Тут у вівторок, 22-го березня ц.р., о год. 6;30 по полудні в приміщенні Крайового жіночого республіканського клюбу, 3 Захід 51-ша вулиця, відбудеться доповідь нікараґуанського борця за свободу Ірени Бодден-Лікок, яку влаштовує Об'єднання республіканських жінок - підприємців.

Доповідь І. Бодден-Лікок присвячена темі чому саме ЗСА повинні підтримувати нікараґуанських повстанців. Сама авторка — уродженка Нікараґуа боролася проти сандіністів, організуючи протестаційні марші та публічно домагаючись усунення кубинських військ з Нікараґуа. Майно її сконфісковано, а саму її арештовано на майже вісім місяців. Після звільнення вона виїхала до ЗСА і тут продовжує свою боротьбу доповідями, ознайомлюючи американців через пресу, радіо та телевізію про небезпеку просякання комунізму в країни, що знаходяться так близько до полудневих кордонів ЗСА. В додатку її організація подає медичну, харчову, та інші допомоги нікараґуанським біженцям в Гондурас і Коста Ріці.

Послухати доповіді українську громаду запрошує заступниця голови Об'єднання республіканських жінок-підприємців Марія Душник, довголітня союзова і громадська діячка.

Дітройтський комітет кристалізує пляни святкування Тисячоліття

Дітройт. — Місцевий ювілейний комітет виконує плян відзначення Тисячоліття Хрищення України в трьох головних частинах, які мають свій власний характер та завдання.

Першою частиною буде процесія духовенства та вірних усіх Церков, яка відбудеться в суботу, 4-го червня ц.р.. На цю процесію та на програму на спортовому стадіоні Ківорт будуть запрошені представники християнського світу в Дітройті та представники міських, стейтових та федеральних законодатних і адміністративних установ. Завданням цієї процесії є зібірати разом усі сили місцевої громади, з окремим наголосом на молодь, щоб засвідчити чисельний стан українців та представити християнську згоду американському суспільству.

Другою частиною пляну є концерт ювілейного хору при супроводі симфонічної оркестри в неділю, 13-го листопада ц.р. Цей концерт призначений в основному для української громади. Йдуть заходи, щоб повторити цей концерт для американської публіки з нагоди Різдвяних свят.

Третя чатина — це видання ювілейної книги, яка крім опису ювілейних святкувань, подасть теж приблизно столітню історію усіх проявів релігійного і суспільного життя українських поселенців у стейті Мишиґен, а зокрема в метрополітальному Дітройті.

Окремою, але не менш важливою частиною праці комітету є підготова участи громади в святкуваннях у Вашінґтоні 7-ї-го жовтня ц.р. Комітет постановив вже тепер замовити для учасників з Дітройту 100 кімнат у Вашінґтоні.

Щодо резолюцій в справі Тисячоліття в Конґресі комітет заадресував 3,000 конверт та виготовив відповідні листи, щоб члени громади їх підписали та вислали конґресменам і сенаторам з проханням піддтримати ці резолюції та з подякою тим що вже це зробили.

Комітет очолюють д-р Павло Джуль і ред. Михайло Смик.

М. РУДЕНКО ВИСТУПИТЬ В УВАН

Ню Йорк. — Українська Вільна Академія Наук влаштовує в неділю, 20-го березня ц.р. о год. 2-ій по полудні у власному будинку, 206 Захід 100-та вулиця, вільну бесіду з Миколою Руденком. Провадить д-р Ярослав Білінський.

НА ПРОЦЕСІ І. ДЕМ'ЯНЮКА

ОБОРОНА ПОДАЛА СУДОВІ НОВІ ДОКУМЕНТИ

Єрусалим, Ізраїль (Й. Онужек, АНЧЕЙН). — Тут у вівторок, 15-го березня ц.р., відбулася надзвичайна цілоденна сесія процесу Івана Дем'янюка, під час якої головний оборонець Йорам Шефтель запропонував 40 свідчень уцілілих з Треблінки, які не пізнали І. Дем'янюка зі знімки з 1951 року.

Як відомо, прокуратура в останньому дні кінцевої арґументації закидала обороні, що вона мала раніше ті свідчення, що їх зібрало ОСІ у підготові до процесу І. Дем'янюка в Клівленді в 1981 році. Як виявляється, обороні щойно недавно вдалось видобути ці свідчення від ОСІ на підставі закону щодо свободи інформації. Тому головний суддя Дов Лєвін, який раніше сказав, що коли появляться нові релевантні документи, то судді їх розглянуть. Сесія відбулася в іншому будинку, а арґументацію прокуратури і оборони заслухають судді в понеділок, 21-го березня.

Невідомо якою дорогою обороні вдалось отримати засекречені ОСІ свідчення уцілілих з Треблінки, але відомо, що родина І. Дем'янюка судить ОСІ в ЗСА за приховання важливих документів в користь І. Дем'янюка.

У свідченнях 40 уцілілих жидів з Треблінки фото І. Дем'янюка з 1951 року ідентифікувалось різно — це німецький старшина, сказав один, інші казали, що це сторож або машиніст на поїзді, який траспортував жидів до Треблінки.

З уваги на це, Й. Шефтель зажадав поновного покликання свідка прокуратури, уцілілого Чарного, і експерта оборони від пам'яти Альберта Ваґенара, але судді відмовили. Натомість вони погодились присвятити повну сесію розглядові цих свідчень і прокуратурою і обороною.

Крім свідчень уцілілих — прізвищ яких, як і інвестигаторів, що записували свідчення не подано — серед документів є перший донос на І. Дем'янюка якогось Данильченка з СССР, якого там судили в ранніх 1950-их роках. Він мав на суді сказати, що він був сторожем разом з Іваном Дем'янюком в Собіборі, а відтак у Фльосенбургу і в Реґенсбурґу.

Копії цих свідчень і листу 73 мнимих воєнних злочинців привіз в 1975 році Михайло Ганусяк (псевдо його вживане Алленом Расном у його книжці „Тихі сусіди", Василь Ячменко, — а правдиве його прізвище подав німецький дослідник Ганс Рудьман), відомий прогресист і редактор прокомуністичної газети „Українські вісті", що появляються в Ню Йорку. Данильченко вже тоді не жив, отже невідомо чи він взагалі існував, чи був „створений" КҐБ для справи Дем'янюка в ЗСА.

Також М. Ганусяк не подав джерела документів, а сказав членам Служби натуралізації, яка займалась інвестигацією до часу створення ОСІ в 1979 році на чолі з Расном, що він знайшов ці прізвища і свідчення Данильченка в „архівах в Україні, а дещо від редакторів газет і від свідків". Як твердила пізніше оборона І. Дем'янюка, М. Ганусяк був першим посередником-післанцем поміж совєтськими і американськими властями, роля, яку під час процесу в Ізраїлі перебрав мільйонер Арманд Гаммер.

У ПЕРЕДВИБОРАХ В ІЛЛИНОЙ ПЕРЕМОГЛИ ДЖ. БУШ І П. САЙМОН

Чикаґо. — У вівторок, 15-го березня ц.р., відбулися передвибори у стейті Іллиной, на які кандидати так демократичні, як і республіканські пильно приготовлялися.

У висліді у Республіканській партії переміг переважаючою більшістю голосів віцепрезидент Джордж Буш який дістав 55% голосів, а його суперник сен. Баб Дол лише 36% голосів. Третій кандидат Пет Робертсон залишився далеко позаду із 6% голосів. Сильна перемога Дж. Буша може тепер таки переконати Б. Дола, щоб він зрезиґнував із дальшої передвиборчої кампанії, що вже суґерували йому перед голосуванням в Іллиной. Але Б. Дол все ще не піддається і заповідає, що буде пробувати голоси виборців у Коннектикат, де відбудуться чергові передвибори.

На відтинку демократичному Джессі Джексон розчарувався тому, що він був певний перемоги, зокрема в Чикаґо, де він вже довший час живе.

Однак виборці підтримали Пола Саймона, який є сенатором із того стейту, і він дістав 56% голосів, а Дж. Джексон опинився на другомі місці із 44% голосами. Третім на демократичній листі залишився Майкл Дукакіс, а четвертим Алберт Ґор, який правдоподібно незабаром відпаде.

Голосування у стейті Іллиной показало силу республіканського кандидата Дж. Буша, який дотепер переміг у 16-ох стейтах і вже перед голосуванням в Іллиной мав 705 делеґатів, а йому потрібно 1,139 делеґатів, щоб запевнити собі номінацію на кандидата на президента.

По стороні демократичній висліди дальших передвиборів далі дуже непевні і тому кандидати Саймон, Джексон і Дукакіс мають все ще можливості здобути номінацію.

П. Родіно відходить з Конґресу ЗСА

Згідно із звідомленнями засобів масової інформації конгресмен-демократ з Ню Джерзі Пітер Родіно у понеділок, 14-го березня ц.р., офіційно і публічно проголосив свій відхід на пенсію після закінчення своєї каденції.

П. Родіно черед довгих 40 років був предстаником 10-ої нюджерзької округи в Конгресі із жалем покидає, як сам заявив, залі Конгресу. Він відчуває після 40 років праці у Конґресі, що він гідно відбув свою службу, ціллю якої було голосно виступати проти консервативних задумів президента Роналда Реґена. Однак правдою є те, що П. Родіно під сильним тиском демократичних провідників Ню Джерзі мусів уступити, щоби зробити місце для першого конгресмена-негра з Ню Джерзі тим більше, що його 10-ий дистрикт, який колись складався виключно з італійських та ірляндських мешканців, тепер заселений неграми. Самі ці мешканці його округи почали домагатися зміни, закидаючи Родінові занедбання і незнання проблем дистрикту.

П. Родіно, ставши в 1973 році головою конгресової комісії юстиції ще більше вийшов на публічну арену, коли то якраз за його головства виник скандал „Вотерґейту" і літом 1974 року він був предсідником переслухань в справі віддання під суд тодішнього президента Ричарда Ніксона. П. Родіно, будучи головою згаданої комісії був одним з головних демократичних провідників, що старався зупинити консервативні почини президента Роналда Реґена. Відомо також, що П. Родіно бльокував заходи перевірки праці ОСІ.

З успіхом пройшла конференція про голод у Райдер коледжі

Трентон, Н.Дж. (Б. Скорупська). — У неділю і понеділок, 6-7-го березня ц.р. Райдер коледж з власної ініціятиви влаштував конференцію в питаннях голоду в Україні в 1932-33 роках.

Проф. Фредерік Олессі, віцепрезидент Райдер коледжу, відкрив конференцію і поінформував, що в програму викладів коледжу включено тему голоскостів у світі. Почали цю програму минулого року жидівським голокостом. Це викликало зацікавлення. На цей рік заплянували український геноцид, а на наступний вірменський і т.д. При коледжі розбудовують центр голокостів.

В адміністрації коледжу працює Ганна Шевчук-Робертсон і за її посередництвом адміністрація нав'язала контакт із Громадським Комітетом Трентону, а Комітет у свою чергу із д-ром Ларисою Онишкевич. Вона має великий досвід у влаштуванні різних конференцій і вона найбільше прислужилася до успіху конференції про український голокост, а голова комітету інж. Іван Гафткович та інж. Євген Кальман зі свого боку доклали багато зусиль, щоб усе було якнайкраще. Було виставлено і книжки та фотографії з часів Великого голоду.

Фактично відбулося дві конференції: у неділю для ширшого громадянства, а в понеділок для професорів і студентів коледжу та вчителів і учнів середніх американських шкіл.

У неділю конференцію перевів проф. Дж. Лонг. У своєму слові проф. Лонг з'ясував пляни і ціль програми голокосту в коледжі.

Головним доповідачем був д-р Джеймс Мейс, директор Конгресової комісії дослідження голоду. Він прочитав опрацьовану до подробиць доповідь, в якій подав історичні факти України, причини, перебіг та наслідки Великого голоду. Доповнили його українські професори: д-р Тарас Гунчак із Ратґерс університету говорив про історичний аспект голоду, а проф. Темпл університету Іван Коропецький про економічний, навівши чимало статистичних даних.

Виступили також свідки: Іван Даниленко, Михайло Мартиненко, Леонід Веремієнко, Надія Світлична, Тетяна Павлічка, а в понеділок ще й М. Йофа. Дехто із свідків читав чи говорив про свої пережиття по-українськи — інші по-англійськи. З української мови на англійську відразу перекладала д-р Оля Самійленко-Цветков. Вона проводила частиною зізнань. Вона є асистенткою д-ра Дж. Мейса.

Потім студентка цього коледжу Роксоляна Шуст прочитала вступ до „Реквієму сімох мільйонів" комп. Любомира Мельника та до драми Б. Бойчука „Голод 1932-33 років". Актори Лариса Кукрицька-Лорет та Володимир Лисяки з великим відчуттям прочитали уривок з драми „Голод 1932-33 років". Останньою точкою програми було висвітлення фільму „Жнива розпачу". Присутніх було понад 350 осіб.

На конференцію у понеділок прибуло коло 30 професорів та вчителів і понад 300 студентів та учнів. Тією конференцією провадив проф. Марвін Ґоллштайн.

І в понеділок д-р Дж. Мейс мав головну доповідь. Далі було висвітлено фільм „Жнива розпачу". Цей фільм зробив на студентів глибоке враження і після його закінчення студенти і вчителі ставили речеві запити, хоч часом і наївні. Д-р Дж. Мейс на всі запити давав ясні й обґрунтовані відповіді.

Після обідньої перерви студенти слухали живих свідків, а вчителі мали свою майстерню. Щоб вможливити всім вчителям брати участь у дискусії, їх поділено на дві групи, що їх очолили д-р Мейс та д-р Мирон Куропась.

Д-р Куропась приготував для всіх учителів відповідний матеріял. Д-р М. Куропась, як добрий педагог, відразу зацікавив присутніх своєю темою. Він говорив про злочинну політику Москви колись і тепер супроти людства, пояснив учителям розданий матеріял та

(Закінчення на стор. 3)

У СВІТІ

ТОВАРИСТВО ГРЕЦЬКИХ промисловців обвинуватило уряд в тому, що він не може справитися з ростом тероризму в країні. Зокрема, мова йде про злочинну групу, яка протягом останніх двох років вбила двох членів Товариства. „На керівництві країною лежить тяжка відповідальність за те, що воно не змогло зупинити ріст тероризму і нормалізувати становище в країні", — говориться в комунікаті, опублікованому товариством грецьких промисловців тиждень після того, як у власному авті був застрілений грецький промисловець Александрос Атанасіядіс. Відповідальність за вбивство взяла на себе ліва терористична група „17-го листопада". Починаючи від 1975 року, група вчинила 11 вбивств, включаючи вбивство двох американських громадян. Ні одного члена терористичної організації покищо не вдалося заарештувати.

КАНЦЛЕР ЗАХІДНЬОЇ Німеччини Гельмут Коль проголосив, що відбуде поїздку в Москву цієї осени і буде радий прийняти генерального секретаря Міхаїла Ґорбачова в Бонні в першій половині наступного року. Дати взаємних візит канцлера і генерального секретаря будуть уточнені найближчим часом.

ІЗРАЇЛЬ І МАДЯРЩИНА обмінялися групами дипломатів, хоч до повного відновлення дипломатичних відносин ще далеко. За словами прибулого в Ізраїль співробітника міністерства закордонних справ Мадярщини Єне Єніша, відновлення відносин не відбудеться, поки не буде врегульований ізраїльсько-арабський конфлікт. „Мадярщина не є державою-надпотугою, і її можливости полагоджувати ізраїльсько-арабський конфлікт є обмеженим", — сказав він в інтерв'ю для ізраїльського радіо. З понеділка, 14-го березня, мадярське дипломатичне представництво відкрито при амбасаді Швеції в Тель Авіві, ізраїльське при амбасаді Швайцарії в Будапешті. Працівник амбасади Китайської Народної Республіки в Оттаві попросив канадський уряд дозволу залишитися на невизначений час в країні. Мова, як стало відомо, покищо не йде про політичний притулок. На всі запитання журналістів амбасада комуністичного Китаю і міністерство закордонних справ Канади покищо мовчать.

КОЛИШНІЙ ПОЛІТВ'ЯЗЕНЬ, журналіст Лєв Тімофєєв, який очолює нині неофіційний пресклюб „Гласность", повідомив про створення у Москві незалежного університету. За словами Л. Тімофєєва, вже 50 москвичів і 19 ленінградців виявили бажання вчитися в університеті. Курси англійської мови починаються 1-го квітня, а перший академічний рік — 1-го жовтня. На відміну від державних вищих навчальних закладів, в яких наголос робиться на різні ідеологічні предмети, незалежний університет буде далеким від ідеології. Тут будуть викладати фізику, математику, чужинецькі мови, теологію і літературу. Навчання — безплатне. Викладачами будуть вчені — учасники правозахисного руху. Плянується запрошувати чужинецьких вчених, які або будуть приїжджати самі, або пришлють відеокасети з записом своїх лекцій. Один з ініціяторів створення незалежного університету Валерій Сойфер розповів, що вже досягнуто домовлення про співпрацю з вченими Лонгайлендського університету в Ню Йорку, Жидівського університету в Єрусалимі і з кількома французькими університетами.

В АМЕРИЦІ

ДЕПАРТАМЕНТ ОБОРОНИ ЗСА у понеділок, 14-го березня ц.р., відтранспортував біля 100 вояків морської піхоти та спеціялістів безпеки з рядів летунства до Панами для охорони американського персоналу і маєтностей. В Панамі перебуває 10,000 американського війська та 20,000 цивільних державних урядників і родини військовиків. Це вперше, відколи розпочалися заворушення в Панамі, вислано туди додаткових вояків-спеціялістів, що збільшить їх число до 700.

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН на короткому полуденку зі своїми дорадниками заявив, що він ще раз хоче пробувати переконати Конгрес надати допомогу для контрас в Нікараґуа. Президент є дуже невдоволений звідомленнями розвідки, що нібито нікараґуанським повстанцям залишилося ще кілька тижнів до самозліквідування без допомоги від ЗСА.

ДИПЛОМАТИЧНІ КОЛА у Вашінґтоні назвали „сліпим рандеву" зустріч, яка має відбутися цього тижня в Женеві, між секретарем оборони ЗСА Френком Карлуччі та міністром оборони СССР Дімітрієм Язовим. Приятелі обидвох висловлюються, що вони можуть мати дещо спільного, але ніхто не є таким наївним, щоб вірити в те, що вони справді знайдуть спільну мову. Не зважаючи на це, Ф. Карлуччі сказав, що їм обидвом є про що говорити, починаючи від реґіональних конфліктів у Афганістані та в районі Перської затоки, кінчаючи на небезпечних сутичках військових частин обидвох держав.

РЕЧНИКИ УРЯДУ президента Роналда Реґена заявили у Вашінґтоні, що провідні торговельні підприємства ЗСА погодились допомогти совєтським чиновникам нових переорганізованих міністерств закордонної торгівлі та вказати на деякі способи торговельного збуту. З огляду на те, у Москві заплянowано відбути одноденний семінар в справі торговельних зв'язків 12-го квітня ц.р.

ЛІКАРІ СЕН. ДЖОЗЕФА БАЙДЕНА відкрили у нього сціп крови в легенях, але згідно з речником Військового медичного центру ім. Волтера Ріда, сен. Байден не є в небезпеці, бо сціп поволі розпускається. Цим разом 45-літній сенатор Байден перебуде в лікарні тільки один тиждень і повернеться до дому для дальшого виздоровлення після первісної операції, якій він піддався 12-го лютого для направи аневризму аорти.

У КАЛІФОРНІЇ ЕКСПЕРИМЕНТ у автомобільній профспілці причинився до неприємного розподілу між молодими і старшими, бо нарушено один з найстарших профспілкових законів: „кого прийнято на працю останнім той може сподіватися бути звільненим першим", коли на це зайде потреба. Експеримент полягав в тому, щоби кожному робітникові дати можливість бодай частинно працювати і тим самим кожний робітник був звільнений на деякий час.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00 6 months — $22.00 3 months — $12.00 UNA members 1 year* — $15.00 Change of address — $1.00 Make check or money order payable to "Svoboda"

Postmaster Send address changes to

Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Tel (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City N.J.

Передплата на рік $40.00 на півроку — $22.00 на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City N.J. 07303

Незручні для Австрії 50-річні спомини

Невеличка Австрійська республіка з населенням 8-ми мільйонів душ на території величиною американського стейту Мейн має за собою історію, що сягає західньо-римської імперії. Свою самостійність рахує від 1300 року: поверх 600 років панували там цісарі з династії Габсбурґів. У своїй історії має перемогу над Італією світлу перемогу на горі Каленберґ над турками, — там вславилась і козацька піхота. Але має і страшні поразки у добі Наполеона. Віденський конґрес з 1815 року під головуванням Меттерніха встановив новий лад в Европі. Проте Перша світова війна, що її розпочала Австро-Угорщина наїздом на Сербію стала загином цієї наддунайської монархії, яка розпалась на національні самостійні держави. Тоді й відбувся 1-Листопадовий зрив українців у Галичині і польсько-українська війна, яка вправді дала Польщі Галичину, але й започаткувала її упадок у Другій світовій війні.

Коли в 1933 році за президентури у Німеччині маршала Гінденбурґа леґально прийшов до влади Адольф Гітлер, спершу як канцлер, швидко після того як „фюрер", він розпочав ліквідацію усіх тих санкцій, що їх необережно наклав на Німеччину Версальський договір при активній співпраці американського президента Вільсона. Гітлер уневажнив заборону німецького зброєння, зайняв Надренію і 11-го березня 1938 року вмаршував своїм військом до Австрії. Австрія не ставила ніякого спротиву тій інвазії. Тодішній австрійський канцлер Шушніґ зрікся свого посту і відійшов із словами „Хай Господь спасає Австрію", — вирікшися її самостійности. Населення Австрії, особливо мешканці Відня, вітали німецькі війська квітами й окликами радости. Це ж були одномовні і однородні брати: ще за панування Габсбурґів існував паннімецький рух в Австрії. Вправді австрійські історики розмежовують культуру Австрії від культури Німеччини і говорять про окремішню від німецької літературу (Ґрільпарцер і інші) та музику (Бетговен, Моцарт), проте Ґете і Шіллер у літературі і Ваґнер у музиці були і є гордістю всіх, що їх рідною мовою є мова німецька.

У минулому тижні минуло саме 50 років, як сталася ота німецько-австрійська злука, яка перейшла до історії під назвою „Аншлюс". Подія надто велика, щоби можна було її взагалі забути і її роковини промовчати. Ясно, що теперішні державні керівні діячі, історики і загал громадян не може признаватися до „коляборації". Незручність ситуації скріпив ще факт, що теперішнім президентом Австрії є Курт Вальдгайм, який скомпромітував і здискредитував себе перед своїми земляками і цілим світом, як брехун, що задля політичної кар'єри, кандидуючи двічі на ґенерального секретаря Об'єднаних Націй, промовчав свою військову службу і свій старшинський ступінь в армії Третього Райху. Канцлером Австрії є соціял-демократ Франц Враніцкі, який обмежив церемоніял відзначення роковин „Аншлюсу" до короткого церемоніялу у Бурґу, колись палаці Габсбурґів, при чому президентові Австрії Вальдгаймові заборонили промовляти на цій церемонії, бо деякі члени уряду загрозили, що вони не візьмуть участи у зібранні, на якому промовлятиме Вальдгайм. Тому він був тільки мовчазним учасником, а тільки наступного для промовляв через радіо-телевізію.

Усі промовці і вся австрійська преса представляє тепер „Аншлюс" з-перед 50-ти років, як насильство над Австрією. Мовляв Австрія не запрошувала німецького війська Гітлера; а стала жертвою, як усі країни, що їх окупував Гітлер. Але історичних фактів не можна тривко пофальшувати. Не можна вимазати факту, що тоді, 50 років тому, віденці з квітами й окликами радости вітали німецьку армію.

Після капітуляції Німеччини у 1945 році Австрію з Віднем зайняли війська всіх чотирьох альянтів. Відень був поділений на чотири зони, — зона совєтська зазнала нечуваних насильств совєтської некультурної солдатески. Під натиском Америки, Великобританії і Франції, СССР погодився на так званий „державний акт", в якому привернено Австрії суверенність під умовою, що вона буде цілком невтральна. Большевики здвигнули у Відні, у міському парку величавий пам'ятник у честь совєтської армії, що „визволила" Австрію, а всі австрійці мріють, щоби можна було знищити цей „пам'ятник ганьби".

Д-р Михайло Воскобійник

ВІРМЕНСЬКО—АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Національні справи в СССР стають у наш час все більше в центрі уваги. Пригадаймо події в Казахстані, Естонії, Латвії, Литві, Україні, Білорусі, Молдавії, а останньо у Вірменії. Навіть коментатори які ігнорують національні проблеми в СССР, зазначають, що національна проблема СССР стає більш важливою ніж економічна.

Серйозність її зокрема визначається тим, що ЦК КПСС запляновував скликання спеціяльного пленуму Центрального Комітету на червень ц.р. для схвалення „перебудови" в національних справах. Від принципових рішень цього пленуму буде залежати дальше ведення національних справ у цілому СССР, а також в Україні.

Напередодні заповідженого пленуму раптово стало в центрі уваги світу домагання об'єднання вірменських земель, заселених в більшості вірменами, в одній вірменській республіці. Говоримо про Нагорно-Карабахську автономну область, територія якої була включена в 1923 році в Азербайджан, і таким чином відірвана від головного материка вірменської мови і культури, економічного розвитку.

Цей поділ Вірменії був актом трагічної несправедливости супроти Вірменії, актом порушення власних советських принципів визначення кордонів республік за етнографічним принципом. Поділ Вірменії був одним із актів сваволі Сталіна, як відповідального комісара советського уряду за національні справи, а згодом необмеженого диктатора. Навіть Ленін протестував проти сваволі Сталіна в кавказьких справах. Таке порушення етнографічного принципу було допущено і супроти України, Білорусі тощо.

Ці відступи від етнографічного принципу майже в кожному випадку пояснювалися стратегічними потребами Москви, або вимогами тогочасної зовнішньої політики СССР. Наприклад, утрата Україною етнографічно-української Кубані, південної Вороніжчини (Слобожанщини), Таганрогщини пояснювалося секретно стратегічними домаганнями військових кіл СССР забезпечити для РСФСР доступ до Чорного моря. Прикладом відступу від етнографічного принципу із-за зовнішньо-політичних потреб є Вірменія.

Отже вірменські домагання винести на порядок денний додатково новий актуальний аспект національної проблеми — усунення порушень етнографічного принципу у визначенні кордонів республік, що тісно в'яжеться з дотеперішніми домаганнями розширити суверенні права республік і припинити русифікацію. Пленум ЦК таким чином матиме широку принципово важливу програму, шукаючи за розв'язками фундаментальних проблем національної політики СССР, одною з яких є вірменські домагання.

I.

Масове домагання вірменів об'єднати їхні землі в одну республіку треба уважати справедливим. Сьогоднішній лібералізаційний курс перебудови, демократизації і гласности Ґорбачова мусів би облегшити справу об'єднання вірменських земель в одній союзній республіці.

Але не так легко направити історичне насліддя, як також і зло, установлене Сталіном, яке тяжить над азербайджансько-вірменськими взаєминами сьогодні. Чи наслідком історично-традиційної ворожнечі між вірменами й азербайджанцями, а чи можливо наслідком провокації зі сторони тих, що хотять підірвати заходи перебудови Ґорбачова, в кривавих сутичках в двох містах Азербайджану загинуло за найновішими офіційними відомостями з Москви уже 33 особи. Це серйозна негативна подія, що може зруйнувати перспективу покращення національної політики в широкому маштабі СССР.

Прихильники „твердої руки" очевидно прагнуть зберегти непорушним насліддя Сталіна в національному питанні, бо усунення насліддя в одній частині СССР може створювати прецедент для подібних домагань в інших частинах СССР. Уже є спорадичні голоси щодо цього в Україні. Приклад наркома України Миколи Скрипника 1930 років з його намаганням приєднати українські терени з-поза України до Української республіки може бути заохочуючим і для сьогоднішніх українців.

Але вернемося до Вірменії. Ця проблема історично і геополітично була і є крайньо скомплікована. Від цієї скомплікованости залежатиме, чи об'єднання вірменських земель станеться. Скомплікованість витікає із найменше трьох причин:

1. Із історичного насліддя останніх двох століть, коли царська Росія, ведучи часті війни проти Туреччини й Ірану (мусулмани), опиралася на православних вірменів і грузинів. Останні тому ставали жертвами масових турецьких погромів на територіях історичної Вірменії. В наслідок цього сучасна Совєтська Вірменія є лише невеликим залишком колишньої Великої Вірменії, що в стародавні часи сягала навіть до берегів Середземного моря. Дві останні великі масакри на турецьких територіях сталися в 1895-96 роках, та в часі Першої світової війни в 1915-16 роках. Загинуло декілька мільйонів вірменів.

Рятуючися, багато з них розсипалися по країнах Середнього Сходу, ЗСА, Росії, України, Закавказзя, зокрема Азербайджану. Їхня прикмета добрих ремісників, майстрів, торгівців робила їх успішними конкурентами з місцевими ремісниками і торгівцями, зокрема в містах Азербайджану. Звідси економічні та релігійні причини викликали відому „Татарсько-вірменську різанину" в містах Закавказзя в дореволюційні часи.

Закінчення буде.

Святослав Караванський

ЧИ ДОЗРІЛИ МИ ВИПРАВЛЯТИ ГОЛОСКЕВИЧА?

Моя стаття „Чим дорогий нам словник Г. Голоскевича" („Свобода") з 16-го грудня 1987 року викликала критику з боку В. Сварога у статті: „Мовний хаос під стягом соборности" („Українські Вісті" з 17-го січня 1988 року).

Свій захист українського правопису 1929 року я аргументував, як вимогами соборности, так і мовною традицією українського народу. Критику моїх поглядів опонентом оперто на абсолютно хибних засновках.

„Коли різні галузі народу — пише В. Сварог — об'єднуються в одній державі, то своєю загальнодержавною і літературною мовою вони роблять один з діялектів". Це правильне твердження, на жаль, не можна прикласти до українського народу. Незалежне об'єднання українського народу, яке сталося 1919 року, було спинено окупантами. Схід окупувала Москва, Захід — Польща. Отже об'єднання нашого народу не сталося. Не сталося його й після 1939 року. Це знову таки була окупація, і то таким загарбником, який провадив мовну політику русифікації, а також нацьковування одної галузі українців на іншу під різними приводами, в тому числі й під приводом мовно-правописним.

Мій же опонент називає окупацію „об'єднанням" і схвалює наслідки, які сталися у мовному статусі України від русифікаторських заходів окупаційної влади. Він пише: „Після об'єднання 'двох Україн' молоді галичани вже в кількох поколіннях вчать літературну мову, з якої усунено польське 'лялюльокання'. Для цієї молоді воно теж уже стало чужим і вона вже не погодиться на його 'ретрадиціоналізацію'".

Поминувши питання про те, звідки в автора такі досконалі знання про те, чого бажає й чого не бажає галицька молодь, та не дивуючись чому автор не чув, що саме галицькі дисиденти заявили про свою повагу до правопису 1929 року, розгляньмо наведене твердження з етичного боку. Іншими словами, В. Сварог схвалює наслідки насильницького каліченння української мови, здійсненого спершу на Східній Україні, а потім (після 1939 р.) — на Західній.

Хочеться нагадати моєму опонентові, що в наслідок окупації „обох Україн" велика частина їх населення взагалі русифікувалась і вважає за свою рідну мову російську мову. Йдучи за арґументами В. Сварога нам треба прийняти цей факт за позитив (як Щербицький та Ґорбачов), і не думати про зміну цієї ганебної ситуації. Ця, русифікована частина українців, не погодиться й не погоджується вже зараз навіть на окупаційний варіянт української мови. Таким чином, виступаючи проти збереження традиційних рис української мови, мій опонент захищає „соборність" українського окупаційного мовлення, яке витворилося в наслідок заходів загарбника. І такими арґументами він схиляє українську діяспору до запровадження окупаційних мовних норм і серед вільних українців!

Свою арґументацію В. Сварог підтримує й такими ні на чому не опертими міркуваннями: „... правопис 1929 нав'язав наддніпрянцям чужу й незвичну їм вимову чужих слів — всупереч наддніпрянським мовним традиціям". Йдеться тут про м'яке Л в іншомовних словах.

Такі твердження треба підпирати фактами, ілюстраціями з лексикографічних праць. Спробую зробити це за свого опонента, навівши список іншомовних слів, узятих із словника Б. Грінченка, де Л пом'якшено: „мигдаль", „бакаляр", крохмаль", „коралі", „таляр", „лязурок" (синька), „капелян", „плястер", „пляц", „псальма" (варіянт до „псалом"), „кольокатор", „блят", „лямпа", „лямпада", „ляпас", „льох", „плюндрувати", „слюсар", „шальвія". Я не включив до цього списку слів, узятих Грінченком з західньоукраїнських джерел. Ці слова взято виключно із східньоукраїнських джерел. Цікаво, що слово „шальвія" має м'яке Л лише в українській мові, а в польській та російській мовах Л у цих словах тверде: „шалфей" (рос.), „szalwija" (поль.). Те саме у словах „мигдаль" і „псальма", які у польській вимові не мають м'якого л. У цих словах „лялюкання" (йдучи за термінологією опонента) властиве більше якраз українській мові, а не польській.

Мені незрозуміло, як можна виступати проти написання слова „кольорит" з м'яким Л, коли ми всі говоримо „кольоровий", „кольористий", „кольори". Невже ж В. Сварог за те, щоб гово-

(Закінчення на стор. 3)

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

Теодор Терен-Юськів

„Слово Тараса"

(Дещо з історії небуденних платівок)

Хто цікавиться українською культурою, особливо музичною, той у наше сьогодення розвідує завжди за новими платівками, чи тепер уже і касетками. Бож платівкові записи українських музично-мистецьких — і тільки таких — творів (теж слова) це важливо додатні і корисні прояви нашого духовного життя-буття. Передусім ось хоч би для усвідомлювання і ушляхетнювання наших молодих характерів. Звичайно, нас цікавлять платівки не лише наших еміґраційних досягнень, але — і навіть може ще більше — з окупованої, дорогої батьківщини. Тільки тоді, коли в ряди-годи, деякі тільки платівки з України, хоч дуже важкувато, проте якось сюди до нас доходять, наші поселення звичайним поштовим шляхом не досягають намічених адресатів в Україні. Оце ще одне яскраве нещастя поневолення нашого народу. Отже тільки радше неофіційною дорогою, перевізши почерез граничну цензуру і обшуки, крадькома, можна бути певним, що платівка знайдеться у руках властивих людей.

Усім нам відомо, що коли з України приходить платівка з комуністично-пропаґандивною тванню, то її ніхто не купує і краще, як ви її не знайдете навіть у свого свідомого приятеля. Однак коли це твори рідних, цінених композиторів, неперевершені народні пісні чи хоч би і путяща музика легшого жанру, тоді наші люди, хоч і обережно, проте цікавляться ними. І про враження після прослухання таких платівок можна знати, як не із власних досвідчень, то від знайомих, з радіових передач, а теж, хоч зрідка, з української преси.

Однак, як ділають українські платівки з поселень на слухачів у рідному краї, ми офіційно не маємо жадних відомостей. Це ж бо нецензурні речі, про які там не дозволено писати. Про деякі враження можна дізнатися хіба приватною дорогою, себто з листів чи деяких інших неофіційних записів. А останньо вже і дещо від приїжджих з України.

Тут коротко варто би згадати про майже леґендарну історію з-перед 20-ти літ. На поселеннях стало відомо, що в Україні набула дуже великої популярности блискуча пісня — танґо Богдана Весоловського „Може так не треба", до слів нашої молодої поетеси Ірени Рейт (живе у Варшаві). Ця пісня лягла навіть в основу фільму, що його ми тут, самозрозуміло, не бачили, не чули.

Кілька років тому знову, після появи у Відні унікальних двох платівок, наспіваних із оркестрою перед Першою світовою війною, нашим славетним, героїчним тенором Модестом Менцінським, я написав в ентузіястичній оцінці, що вони, на жаль, не зможуть бути розповсюджені в Україні. Підставою причиною того був, в першій мірі, патріотизм співака. В пісні-гимні руханково-виховного товариства „Сокіл", Менцінський співає: „Боротись будемо... за святу Україну" (за святу Рассєю" гладко перейшло б цензуру), а на закінчення співак виконав ще і наш національний славень „Ще не вмерла Україна". Мій друг, композитор, Андрій Гнатишин, повідомляв з Відня: „Ти кажеш, що ці платівки не дійдуть в Україну, а я таки післав їх туди". Це був похвальний чин. Однак, відгук про них у пресі потойбічній ми не знайшли. Може колись про це дізнаємось дещо більше.

На щастя маємо й інший, куди щасливіший випадок з історії — долі ще одної платівки. Про знаменний епізод із цією платівкою напевно багато людей читало в журналі „Сучасність" за грудень 1987 року і січень 1988 року. В двох, бо довших статтях, що продістались нишком у вільний світ, пера Уляни Дробот, під заголовком „Спогади — із життя Бориса Антоненка-Давидовича", знаходимо, між іншим, коротку, дуже цікаву історію про враження гуртка людей, що слухали саме цієї платівки. Точніше, до знеможеного, бо письменника, що повернув із заслання до Києва, заходили друзі та звеличники його таланту, щоб скористати і збагатити себе духовно розмовами з цією великою людиною на культурні теми. Одного разу Антоненко-Давидович дістав платівку „прислану йому з-за кордону", пише авторка, і почав її загравати. Ми скорше віримо, що ту платівку йому радше передано, як прислано. У. Дробот дипломатично не називає платівки ані її виконавців. А тільки досить загальниково пише, що „.... двоє чоловіків — один із Західньої України, другий зі Східньої — і хор, виконують композицію (докладніше було б композиції) присвячену Тарасові Григоровичу Шевченку. Поетові слова в обрамленні хвилюючих мелодій, високий рівень виконання, справляють сильне враження, впливають на настрій, на думки..." Отже досить скупо, майже таємничо, зовсім обережно сказано про вплив музики-співу із платівки.

Нам зразу ясно, що йдеться про платівку, яку ми добре знаємо та часто її слухаємо. Коли бо все таки дехто запитав про яку то точно платівку йдеться, то відповідь буде: про ювілейну, у 100-річчя смерти Шевченка, награну Капелею Бандуристів ім. Шевченка в Дітройті, видану 1961 року, п. з. „Слово Тараса". Капелею диригував у тому часі, живучий ще, бравий, Петро Потапенко (він теж і диригент неіснуючої вже жіночої „Капелі бандуристок"). Це одна з найориґінальніших платівок наших бандуристів, тут бо спів і гра бандур переплітаються із декляматорами поезій національного Пророка.

Декляматорами були неживучий уже, власне цей із Західньої України, це Степан Чорній, а — зі Східньої, Олександер Садовий; а головний соліст, оперовий співак, тенор, Ігор Зайферт. У програмі такі пісні, як відома „Реве та стогне", популярна „Думи мої". Ком

(Закінчення на стор. 3)

Михайло Лоза

ШЕВЧЕНКОВА ПОЕМА „КАВКАЗ"

З політичних Шевченкових поем поема „Кавказ" займає одне з передових місць. Написав її Шевченко в листопаді 1845 року в Переяславі. Безпосередній вплив на написання цієї поеми мала вістка про смерть поетового друга Якова де Бальмена. А згинув він, як старшина московської царської армії на війні з кавказькими народами — черкасами, осетинами, абхазцями. Війна тривала довго, приблизно 50 років, бо кавказькі верховинці боролися завзято, по-геройськи обороняли свою батьківщину. Але вкінці таки здались. Війна закінчилася 1864 року перемогою московських військ.

Яків де Бальмен — майже ровесник Шевченка. Народився 1813 року. Походив із французької родини, яка поселилася в Україні в XVIII столітті. Родина ця мала свій маєток у селі Ліновиці, Пирятинського повіту, на Полтавщині. З Яковом де Бальменом Шевченко познайомився в 1843-ому році, коли відвідав Україну. Познайомився таки в домі де Бальменів. Знайомство скоро перемінилося у дружбу. Обидвох їх — Тараса і Якова — єднали ті самі зацікавлення, обидва вони були мистцями. В 1844 році, на прохання Шевченка, де Бальмен погодився намалювати серію ілюстрації до нового видання „Кобзаря", яке мало друкуватися латинкою. Дружба цих двох споріднених душ не тривала однак довго. Яків згинув у 1845 році, проживши 32 роки.

За мотто (епіграф) до поеми, Шевченко взяв слова пророка Єремії і зацитував їх у старослов'янській мові:

„Кто дастъ главѣ моей воду, и очесемъ моимъ источникъ
слезъ; и плачуся и день и нощь о побіенныхъ .."

Цим моттом Шевченко виразно з'ясував своє завдання, а саме: вилити в поемі свій жаль не тільки з приводу смерти друга Якова, але й з приводу загибелі усіх тих „лицарів великих" (за словами поета), які полягли на полі слави, які стали жертвою московського імперіялізму.

Поема „Кавказ" постійно актуальна. Для висвітлення актуальности поеми вистачить тільки перенести її сценарій із Кавказьких гір у гори Афганістану, а московського царя замінити червоним диктатором і на його адресу спрямувати Шевченкові слова:

За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію политі.

Отам то милостиві ми
Ненагодовану і голу
Застукали сердешну волю
Та й цькуємо...
Лягло кістьми
Людей муштрованих чимало.
А сльоз? А крови? Напоїть
Всіх імператорів би стало
З дітьми і внуками, втопить
В сльозах удових... А дівочих,
Пролитих тайно серед ночі!
А матерніх гарячих сльоз,
А батькових, старих, кривавих!
Не ріки, — море розлилось,
Огненне море!.. Слава, слава!
Хортам, і гончим, і псарям;
І нашим батюшкам-царям
Слава!

І вам слава, сині гори,
Кригою окуті,
І вам, лицарі великі,
Богом не забуті!
Борітеся — поборете:
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!

(„Кобзар", за редакцією д-ра Леоніда Білецького, том 2, стор. 142-3)

Дуже актуальним сьогодні є і кінцеве звернення Шевченка до Якова де Бальмена, яке можна віднести до всіх українців, які в Афганістані пролили свою кров не за Україну, а за її ката!

І тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове добрий! Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру, — не чорну; довелось запить
З московської чаші московську отруту!

* * *

Є вигляди на те, що війна в Афганістані матиме інший фінал, чим кавказька війна. Там Шевченків заклик „Борітеся — поборете!" стане дійсністю. Колись, дасть Бог, цей заклик стане дійсністю і для всіх інших поневолених Москвою народів, в тому числі і для українського народу. Покладаймо надію на Бога, як робив це Шевченко. Вірмо, як і поет вірив, у Божу справедливість.

А віру свою, у цій же самій поемі „Кавказ", Шевченко висказав отими словами:

Ми віруєм Твоїй силі і Слову живому:
Встане правда, встане воля, і Тобі одному
Помоляться всі язики во віки і віки!

Чи дозріли...

(Закінчення зі ст. 2)

рити й писати „кольоровий", „колористий?" Пом'якшення Л у слові „кольорит" — це утвердження традиційного українського мовлення!

Мій опонент слушно зауважив, що у Франції, Англії, Німеччині та Еспанії пріоритет має лише один варіянт літературної мови. Це абсолютна правда, але перше ніж витворилася загальнонаціональна літературна норма, мало місце в усіх цих мовах кільковікове змагання лексичних форм, позичених з різних діялектів та мов. Нам найлегше прослідкувати це на прикладі Росії та Польщі. перше ніж російська мова набула свого унормованого лексичного вигляду на початку XIX ст., у ній ішов процес мовної консолідації та нормативізації. Коли читаєш укази Петра І, то бачиш якою сумішшю польських, українських, старослов'янських, німецьких мовних форм була ця мова за часів Петра І. Продовж XVII та XVIII століть російська мова унормувалася, й окремі варіянти слів стали нормою, а інші відмерли. Тому форми кожної виробленої мови такі, сказати б, незамінимо-вдалі, що вони пройшли період змагання варіянтів, з яких час добрав найвлучніші, найпідходящі форми.

У нас цього кількасотлітнього процесу не було. Отже, наша мова мусить ще „перебродити", і в ній мають мати право на співіснування наявні в ній живі варіянти слів та виразів.

Мовно-поліційне адміністрування користи цьому процесові не принесе. Що це так, доводить спір США/ЗДА. Замість унормування різнопису, ми маємо ще більший поділ: США/ЗДА/ЗСА, який нітрохи не виправив ситуації, а навпаки погіршив її. Приклад США/ЗДА ставить під сумнів доцільність адміністративних метод у мовознавстві.

Деякі аргументи В. Сварога взагалі важко назвати аргументом. Так, він пише: „На Україні літературна мова розвинулася на основі центральноукраїнських говірок, хоча б тому, що Наддніпрянщина, ... набагато більша від Галичини". Хіба тільки величина, чи розмір, чи об'єм, є причиною тих чи тих процесів? Сумно читати такі арґументи, де науковий підхід до деяких мовних питань перемішано з міркуваннями, нічим не обґрунтованими.

На закінчення своєї статті опонент слушно спиняється на проблемах лексики, засуджуючи такі варваризми, як „партиципувати" та „аґенда зустріч". Це справді варваризм, але В. Сварог не покращує ситуації своєю пропозицією замість „аґенди" вживати „повістка дня". На Україні широко поширено вираз „порядок денний", а „повістка дня" — це калька з російської мови, не зафіксована навіть у „Словнику української мови", виданому під окупацією. У цьому словнику наведено „порядок денний", рідко „повістка дня". Отже, воюючи з польонізмами, не треба забувати, що ми — східняки — завдяки нашому вихованню в умовах СССР, перебуваємо під страшенним впливом російської мови. А даючи мовні поради, про це треба згадувати ще з більшою прискіпливістю до самих себе.

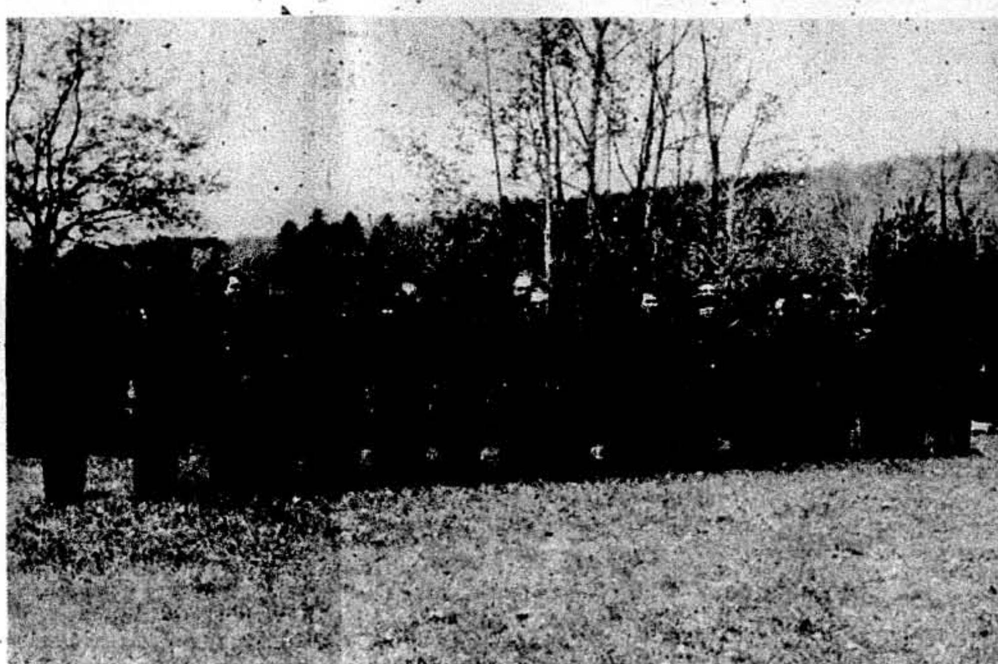
Прочитавши статтю В. Сварога та ще деякі подібні статті, можна прийти до переконання, що усяке „усучаснення" нашого правопису вимагає глибоких (де факто, а не де юре) лінгвістичних знань, глибокого проникнення у саме єство мовних процесів та явищ. Це значить, що пропонувати реформи всенародної культурної ваги без переконливої мовознавчої арґументації на можна. Тому, перевидаючи словник Г. Голоскевича, ми можемо допустити лише незначні зміни, лишивши поважніші правописні проблеми на майбутнє.

Усякі реформи, в тому числі й мовознавчі, вимагають компетентности й відповідальности перед народом та історією. Будьмо ж самокритичні й не стараймося випередити природні етапи розвитку мови тоталітарним правописним адмініструванням!

XV ГЕНЕРАЛЬНА РАДА ЗАГОНУ „ЧЕРВОНА КАЛИНА"

У житті кожної організації, професійних товариств та підприємств приходить час, коли члени з'їжджаються, гуртуються спільно, щоб проаналізувати пройдений шлях та застановитися над майбутнім. Пройдений шлях, традиції — це підстави кожного згуртування, зате орієнтація на майбутнє — це запорука існування дальших поколінь. І це є ціллю наших з'їздів, наших зібрань.

І так, 17-18-го жовтня 1987 року в Гантерських горах, що нагадують наші прекрасні Карпати, відбулася XV Генеральна Рада загону „Червона Калина". Ця Рада, як і попередні, надала новий напрямок розвитку і дальший тяг існування нашої пластової групи.

Загін „Червона Калина" на відкритті XV Генеральної Ради.

На українських землях, де зродився і повстав загін „Червона Калина", також відбувалися подібні ради. Поза межами нашої рідної землі загін вже відбув 15 Генеральних Рад і кожна з них мала вплив на наше існування.

Перша Генеральна Рада відбулася 1947 року у Ваєрні. Тут відновлено наше існування поза межами нашої землі й ми включилися у працю організації Українського Пласту на чужині. Друга Генеральна Рада (Ваєрн, 1948) звернула увагу на виховну працю в Пласті та започаткувала взаємну допомогу для пластунів і членів загону.

Третя (Цуффенгавз, 1949) прийняла Вольності і Привілеї загону „Червона Калина", посвятила наші Клейноди, які є символом великої ідеї загону, і зорганізувала сітку взаємного контакту між членами, які почали роз'їжджатись по різних континентах світу.

Четверта Генеральна Рада відбулася у Ґрінзбі, Канада, в 1951 році. В цій Раді взяв участь новостворений 23-ій курінь старших пластунів „Червона Калина". Створено тісні контакти з членами згону, розпорошеними по цілому світі, та зорганізовано Паланки в тих місцевостях, де наші члени перебували.

Від 5-ої до 14-ої Генеральної Ради загін „Червона Калина" брав активну участь у громадському житті, у вихованні нашої молоді, у суспільній праці, в плеканні української культури і мистецтва, в освідомленні англомовного загалу хто ми є, які ми є, і що ми собі бажаємо як українці. Це були наші шляхи, якими ми прийшли на 15-ту Генеральну Раду.

У суботу, 17-го жовтня, об 11-ій годині перед полуднем зібралося 37 братчиків загону „Червона Калина" в Гантерських горах із чотирьох стейтів Америки. Не тільки вони були присутні на відкритті Ради. Понад 50 братчиків, розкинених по цілому світі, були з нами. 47 померших братчиків, а понад 20 з них віддали своє життя на жертівник нашого народу, — духом були з нами. Подух гір приніс їх на відкриття нашого свята. Вони всі були з нами і це ми відчували.

Звіт IV-му Січовому Дідові — Ярославові Ракові — здав уступаючий отаман загону Богдан Кузишин. Іван Лученко був призначений обозним.

По відспіванні „Отче наш" пластової гармонізації і після вшанування пам'яті померших братчиків, дальші наради загону перенесено до Лексінтонського готелю. Ці наради відбулися під проводом І. Лучечка — предсідника, а секретарювали Маркіян Титла і Олесь Кузишин.

Уступаюча генеральна старшина здала звіт із своєї праці, а Контрольна комісія, перевівши діловодства старшини, запропонувала уділення абсолюторії отаманові та всім членам генеральної старшини. Нарада порушила багато актуальних справ. Звернено увагу на участь членів загону у виховній праці над пластовою молоддю, над справою старшого пластунства й сеніорату, на пластові й курінні видання, на працю по станицях і проводів Пласту, на співпрацю між куренями для кращої координації розвитку Пласту.

Найбільшу увагу звернено на існування і розвиток 23-го старшопластунського куреня „Червона Калина". Брак допливу нових членів та низький численний стан цього куреня сповільняє заплановану працю цілого загону. Створено комісію у складі Я. Ставничого, Л. Чировського і курінних обох куренів, щоб цю справу проаналізувати і дати свої рекомендації.

Видання Літопису загону „Червона Калина" є також важким плянуванням на майбутні роки. Деякі опрацьовані теми першої частини представлено генеральній Раді, а намічені редакційні комісії візьмуться за зреалізування цього великого діла.

Курінь „Верховинки" за вечерею.

Організація і переведення спортивно-вишкільних таборів загону — це великий вклад праці й жертвенности. Вже відбулося 13 таких таборів, на які пластова молодь охоче приїжджала, гуртувалася, переводила час у пластовому і дружньому середовищі і виїхала краще збудована у пластовій та спортовій ділянці.

Запропоновано, щоб загін зорганізував і перевів інші спеціялізовані та виховні табори. Зголосилося багато охочих зайнятися цією ділянкою, а дальше плянування перенесено на форум загонових і поодиноких курінних сходин.

Заплановано розглянути і обговорити справу сеніорату в Пласті. На цю тему будуть створені ширші сходини 5-го сеніорського куреня „Червона Калина", де проблематика сеніорату буде обговорена, а пропозиції чи побажання будуть передані проводові сеніорату, як також до загального відома.

Права і Вольності загону, опрацьовані комісією, яку очолив Я. Ставничий, було представлено Генеральній Раді. По дискусіях прийнято цей правильник загону, базований на козацькій традиції. Це є закон нашої групи, який дає напрямні в праці та в існуванні загону „Червона Калина".

Як бачимо, важні напрямні справи до пляну праці були намічені, а тепер ми прийдемо до реалізації заплянованого.

Дальший хід нарад проходив над вибором нової Генеральної Старшини загону.

Вечором, у суботу, відбулася спільна вечеря у готелі Лексінтон. До цього нашого родинного свята прилучився курінь „Верховинки", який також переводив свою курінну Раду в посілостях „Карпатії". Цей курінь є знаний зі своєї громадської, пластової та допомогової праці і є прикладом для всіх частин Пласту.

Це направду був гарно проведений час у дружній пластовій атмосфері. Ми згадували веселі роки нашого пластування, а курінь „Верховинки" прикрасив цей вечір своїми коломийками.

У неділю під прапором і знаменами „Червоної Калини" загін взяв участь у Святій Літургії. Прекрасна Гантерська церква відтворила святочний настрій цього свята. Під час Служби Божої співали братчики загону під диригентурою маестра Лямпіки.

Після Служби Божої відправлено Панахиду за наших братчиків, які відійшли на „вічну ватру". Зі сльозами в очах ми згадували 47 наших померлих, половина з яких віддала життя в боротьбі з катами та ворогами нашої Батьківщини.

Перед відспіванням „Вічная пам'ять" відчитано список померших.

Отаман Юрій Струтинський і Січовий Дід IV Ярослав Рак.

Похилились наші прапори в пошані померших. Потекли сльози болю з наших очей. Як тяжко й болюче згадувати померших членів нашої пластової родини, з пошаною і признанням ми хилили наші голови за тих наших братчиків, які віддали своє життя за українську справу. Вони були катовані, над ними знущався лютий ворог, деякі були замордовані, а решта впала від ворожої кулі. Нема ні одного пластового куреня, якого початок сягає українських земель, щоб дав стільки жертв за волю свого народу. Одинокою відрадою цієї сумної хвилини була свідомість, що колись прийде час (а він мусить прийти), бо це є закон існування людства, коли кайдани неволі нашого народу впадуть. Тоді встане український народ у своїй могутності й відплатиться всім ворогам за неволю, за зневагу, за смерть мільйонів. Ця хвилина колись прийде. Ця сумна хвилина дала нам також напрям у нашому громадському і пластовому житті. Ми мусимо гуртуватися і працювати над звеличенням минувшини, брати активну участь у сьогоднішньому житті для добра свого народу, для розвитку українського суспільства, для виховання української молоді, щоб вона ішла вперед у національному і пластовому дусі для здійснення ідей минувшини, сьогоднішнього та майбутнього.

По церковних відправах ми знову зійшлися вибрати генеральну Старшину і її вибрано в такому складі: Отаман — Юрій Струтинський, канцлер — Нестор Голинський, підскарбій — Володимир Сафіян, печатник — Олесь Кузишин, осаули — Богдан Кузишин і Юрій Шевчук, архівар — Миролюб Лозинський.

Церемонію заприсяження нового отамана провів наш Січовий Дід. Залунала пісня „Слава, слава, отамане" і тяглість загону „Червона Калина" була забезпечена на будучність. Закінчено XV Генеральну Раду загону „Червона Калина" нашим традиційним „Гей у лузі".

Ми роз'їхалися додому з новими думками, з новими бажаннями та з новими плянами праці в українському середовищі, праці в Пласті і для праці в нашому загоні „Червона Калина".

Юліян Гной
член загону
„Червона Калина"

З ОГЛЯДУ НА ЦЕ, ЩО в останніх місяцях великі летунські лінії перекупили більшість малих фірм ціни полетів значно пішли вгору. Терплять на тому підприємці, які часто мусять робити свої плянування в останніх хвилинах і тим самим не можуть користати із знижкових цін.

КОЛИШНІЙ ВІЦЕПРЕЗИДЕНТ ЗСА Волтер Мондейл є на однотижневих відвідинах у Китайській Народній Республіці, де у понеділок, 14-го березня ц.р., він зустрівся з прем'єр-міністром Жао Жіянгом. На цій зустрічі, як повідомила місцева преса, Ж. Жіян кількакратно підкреслював важливість тісного співкування між Китаєм і ЗСА, при тому заявляючи, що добрі відносини між цими двома країнами матимуть великий вплив на мир у світі.

У ПОНЕДІЛОК, 14-ГО БЕРЕЗНЯ, до Беоґраду, столиці Югославії, прибув генеральний секретар ЦК КПСС Міхаїл Горбачов, якого, як це вже увійшло у звичку, супроводжує його дружина Раїса. Вони пробудуть в Югославії п'ять днів. Совєтський генсек має намір ознайомитися з принципами вільного ринку в югославській соціялістичній економіці. Його, мабуть, не хвилює фантастична інфляція, безробіття та інші соціяльні недуги югославського суспільства. Висловлюють здогад, що генерального секретаря може зацікавити і те, як вирішуються в Югославії національні питання з уваги на щораз більш пекучі проблеми того роду в „країні рад".

„Веселий" полуденок Окружної управи СУА

В неділю, 7-го лютого ц.р. зібралися наші гості і членки в домівці СУА в Ню Йорку, щоб розважитися у веселій і дружній атмосфері.

Наші господині Стефа Савчук, Ліда Закревська і Олена Оберишин приготовили холодні страви. Ми засіли довкруги столів і споживали богату і смачну перекуску. По перекусці голова Леся Ґой привітала голову СУА Марію Савчак, всіх нам дорогих гостей і членок.

Культосвітні референтки Іванна Клим, Христя Навроцька і Люба Сохан склали програму в той спосіб, що кожний Відділ мав дати одну точку. Ведучою була Христя Навроцька.

Програму започаткувала Зеня Зарицька, голова 103-го Відділу, що вже не раз розвеселяла нас власного авторства гуморесками. Цього разу вона прочитала дві. У гуморесці „Поможіть розв'язати проблему" авторка пропонує, щоб 103-ій Відділ поставив на чергову Конвенцію СУА внесок про створення при відділах секцій мужчин або прият. СУА, бо, мовляв, треба щось для наших чоловіків зробити за те, що вони нам так допомагають.

В другій гуморесці п. н. „Замість критики" З. Зарицька заторкнула справу критикування глядачами мистців та їхні картини.

Далі Анна Байдак (35) прочитала оповідання Михайла Коцюбинського „Свят-Вечір на Гуцульщині", Христя Навроцька (64) гуморески „Штука життя" і „Бонтон", Люба Сохан відспівала три пісні: „В надії", музика Ярослава Лопатинського, слова Миколи Сингаївського, та народні пісні „Чорнобривці" і „Ой піду я на музики" при акомпаніяменті д-ра Олега Сохана. Іванна Клим (82) відчитала ЕКО „Як ми взяли до шпиталю". Ліда Магун відчитала афоризми і приповідки про серце і кохання, Люба Сохан гумореску Б. М. „Характер". На закінчення був скеч „В суді" пера Катрусі Червоняк (83). Виступали: Ірина Стецьків-Бахтольд, Стефа Косовська, Надя Савчук — всі членки 83-го Відділу. В суді три жінки подають скаргу на своїх чоловіків і просять про допомогу. Перша скаржиться, що жили мирно в дружбі, аж поки чоловікові не почало сивіти і випадати волосся. Він пофарбував собі волосся, вбрався в снікерси і шорти та цілими днями бігає за студентками. Колись цитував Шевченка і читав Дорошенка, а тепер лиш виголошує думки д-ра Рута. Друга жінка розповідає, що цього року припала 20-та річниця шлюбу. Вона мріяла дістати футро з мінків і до того дипломатично приготовляла свого чоловіка. Але як прийшов той день то вона замість футра з мінків дістала цілий комплект баняків. Третя жінка скаржиться на свого чоловіка, що відколи він купив авто, то вона живе немов вдова. Вона сама в хаті, а він з автом у гаражі, або гонить по „гайвеях". З ним вона боїться їздити, бо для нього не існують приписи швидкости.

На закінчення Ірина Біскуп грала на акордеоні, а всі співали. Присутні спонтанним сміхом і оплесками нагороджували виконавців, а це означало, що програма припала до смаку.

Наші членки крім громадської праці люблять такі товариські сходини, бо тоді можна поговорити, посміятися, пожартувати, поспівати і показати свою модну зачіску, гарний новий одяг. Чому ні? Таж ми жінки!

Оксана І. Щурова

З успіхом...

(Закінчення зі стор. 1)

подав бібліоґрафію на тему голоду. Говорив д-р Куропась і про те, що тодішній президент Ф.Д. Рузвельт зігнорував голод, хоч наші земляки тут у розпачі просили його заступитися за опухлу від голоду і вмираючу націю. Президент Рузвельт цю справу промовчував, а згодом віддав совєтам половину Европи та зробив цілий ряд інших драстичних політичних потягнень, за які сьогодні був би засуджений.

Українська спільнота, доцінюючи значення такої конференції, підтримала її фінансово та своєю участю. Прибув і віцепрезидент УНР проф. Іван Самійленко та мгр Іроїда Винницька, яка є членом Комісії голоду при Інституті св. Володимира в Торонто.

На доручення проф. Дж. Лонга, студентка Тамара Парубченко працюватиме у Центрі голокосту та буде посередником між центром та українською спільнотою. Центр буде збирати документи, свідчення, фотографії, друковані й недруковані твори та все, що пов'язане з голодом. Матеріяли можна присилати в будь-якій мові — їх перекладуть на англійську.

19-ий відділ СУА допоміг з буфетом у цих двох днях, а тиждень перед тим влаштував коктейл-бенефіс на потреби конференції, за що велика подяка його голові Олі Фараонів.

„Слово..."

(Закінчення зі ст. 2)

позиції Лисенка з „Гамалії" чи Стеценка „Встає хмара з-за лиману" тощо. І вкінці — вимково — до слів Олеся, з музикою, забороненого поневолювачем, колишнього капельника УСС-ів, Михайла Гайворонського, колосальна „Живи Україно". Пісня ця стає якби ще одним нашим національним гимном. Вся платівка виконана з переконливою досконалістю. А мимохідь кажучи, тому, що вона оригінальна, цінна і вичерпана вже, її варто би перевидати; може радше у формі касетки. Її варто послухати і під час їзди автом. Вона бо не тратить свого мистецько-патріотичного характеру навіть у часі подорожування, так, як не втратила своїх євшанозільних передзвонів і на рідній Україні.

ЛІДЕР ЗАБОРОНЕНОЇ ПРОФСПІЛКИ „Солідарність" Лех Валенса обвинуватив уряд в тому, що йому і трьом іншим активістам профспілки не видали закордонного пашпорта для відвідання міжнародної конференції вільних профспілок. Конференція відбувається від 14-го до 18-го березня у Мельбурні, Австралія. Пресовий секретар польського уряду Єжи Урбан оголосив це два тижні тому, що поїздка Валенси і його однодумців на конференцію в Австралію суперечить інтересам Польщі.

У 51-шу РІЧНИЦЮ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ
Найдорожчого
БАТЬКА, ДІДА І ПРАДІДА
бл. п.
о. Теодора Попеля
катехита в Дрогобичі
будуть відправлені
ЗАУПОКІЙНІ СЛУЖБИ БОЖІ
25-го березня 1988 р. у манастирі Отців Студидитів у Римі і
26-го березня 1988 р. в церкві свв. Володимира й Ольги у Віндзорі, Онт., Канада.
Про молитви за спокій душі Покійного просять
син — ЛЕВ ПОПЕЛЬ з Дружиною, Дітьми, Внуками і Правнуками

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ !

Лишається дуже мало часу для приготувань до гідного відзначення найбільше величної події української історії, 1000-ліття прийняття християнства українським народом.

Допоможіть своєю скорою і щедрою пожертвою виконати всі заплановані акції Крайового Комітету Тисячоліття Християнства в Україні.

Чеки проситься виставляти на: UUARC, INC. — MILLENNIUM OF CHRISTIANITY IN UKRAINE FUND та висилати на адресу: 1319 W. Lindley Avenue., Philadelphia, Pa. 19141.

Пожертви звільнені від уподаткування.

Складаю (складаємо) пожертву в сумі ....

Посвідку проситься виставити на ....
(по-англійськи)

та переслати
на адресу
(по-англійськи) ....

Дата
....
Підпис

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 20-го БЕРЕЗНЯ 1988 р.

Ню Йорк, Н. Й. Річні загальні збори Т-ва св. Володимира 130 Відд., о год. 3-ій по пол. в домі голови Відділу пані С. Марків, 2 Gateway Avenue, Iselin, N.J. На порядку: звіти Управи і К. Комісії та вибір нової Управи на 1988 р. Проситься членство прибути. — Управа.

НЕДІЛЯ, 20-го БЕРЕЗНЯ 1988 р.

Трентон, Н. Дж. Річні загальні збори Т-ва „Вільні Козаки" 116 Відд., о год. 2-ій по пол. в залі УНДому при 477 Джеремая Авеню. На порядку нарад: звіти Управи і К. Комісії та вибір Управи на 1988 р. Проситься всіх членів взяти участь. — Управа.